

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ ΣΤΗΝ ΚΥΘΡΕΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΦΕΔΡΟΥ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ
ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΠΕΤΑΣΗ ΜΑΡΙΟΥ

Η Κυθρέα που χαρακτηρίστηκε από πολλούς η μάνα των πολλών Αγίων, μαρτύρων και ηρώων, μέσα στο πέρασμα των αιώνων, απ' τα σιλάχνα της ξεπήδησαν άνθρωποι εργατικοί, φιλήσυχοι και άνθρωποι που απέχτησαν μια ανώτερη μόρφωση όλων των βαθμίδων της επιστήμης, γιατροί, καθηγητές, πολιτικοί, δικηγόροι, επιχειρηματίες ακόμη και καλλιτέχνες.

Εμείς σ' αυτή την προσπάθεια μας θα σταθούμε στον καλλιτέχνη, θα γνωρίσουμε τους ίδιους μέσα από την ζωή τους και το έργο τους.

Ανάμεσα στους ανθρώπους τους απλούς, τους δουλευτάδες και τους μορφωμένους γεννήθηκε και ο καλλιτέχνης που ασχολήθηκε με την καλλιτεχνία επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά. Σήμερα θα λέγαμε πως παρατηρείται το φαινόμενο να υπερτερά ο ερασιτέχνης καλλιτέχνης, έτσι έχουμε στην ύψιψη ανθώπους που το ταλέντο τους το ξεδίπλωσαν ταυτόχρονα με μια άλλη εργασία. Ο καθηγητής και ο δάσκαλος, η οικοκυρά και ο εργαζόμενος να είναι συγχρόνως ζωγράφος, τραγουδιστής, συγγραφέας και ποιητής. Και τούτο γιατί σε μια κάποια πιο παλιά εποχή το επάγγελμα του καλλιτέχνη ή καλύτερα το λειτούργημα και το ταλέντο δεν είχαν θέση ίσως γιατί εθεωρείτο κακός θεσμός, ντροπή και αίσχος. Άλλοτε πάλι είτε γιατί ακόμη αυτοί οι ίδιοι οι καλλιτέχνες δεν πίστευαν στο ταλέντο τους είτε γιατί δεν τους δινόταν η ευκαιρία να το ξεδιπλώνουν και να το προχωρήσουν. Παρόλη όμως την μη μεγάλη άνθηση των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων έχουμε σήμερα πολλούς αξιόλογους Κυθρεώτες καλλιτέχνες που με το έργο τους συμβάλλουν και αυτοί στην προβολή των δικαίων μας, στην διατήρηση της μνήμης και στην εξύψωση του ηθικού, του λαού μας.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΥΡΟΥ

Είναι σήμερα, χωρίς υπερβολή η αντιπροσω-

πευτικότερη καλλιτέχνηδα στο χώρο του Λαϊκού Κυπριακού τραγουδιού. Είναι η πρώτη Κύπρια γυναίκα που ασχολήθηκε επαγγελματικά με το τραγούδι και η μόνη ίσως που αγαπήθηκε τόσο πολύ από το Κυπριακό κοινό.

Γεννήθηκε στην Κυθρέα. Από πολύ μικρή αγαπούσε τη μουσική και το τραγούδι. Με την εγκατάσταση της οικογένειας της στην Λευκωσία γίνεται μέλος της Νεολαϊστικής χορωδίας.

Αργότερα την βλέπουμε να συμμετέχει σε πολλές άλλες χορωδίες όπως του Ζαχαρία Χαβά, του Σώζου Τομπόλη, και του Γιάγκου Μιχαηλίδη καλλιεργώντας έτσι την φωνή της. Ξεχώρισε σαν σολίστ στις χορωδίες αυτές. Η συμμετοχή της σε χορωδίες επεκτείνεται στην χορωδία του Συλλόγου Μότσαρτ και της Πνευματικής Στέγης Λευκωσίας υπό την διεύθυνση του Λεάνδρου Σίταρου.

Η ζεστή φωνή της δεν άφησε ασυγκίνητο ούτε ακόμη τον κύπριο συνθέτη Αχιλλέα Λυμπουρίδη που βλέποντας την αγάπη και προσήλωση της Καλλιόπης στο τραγούδι, της προτείνει μια συνεργασία στο κυπριακό λαϊκό τραγούδι που συνεχίζει μέχρι σήμερα. Ταυτοχρόνως η Καλλιόπη εγγράφεται στην Μουσική Ακαδημία Λευκωσίας του Κ. Αρβανιτάκη.

Το κυπριακό κοινό αγκαλιάζει με αγάπη την κυθρεώτισσα καλλιτέχνηδα.

Σε συνεργασία με τον Λυμπουρίδη εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1964 από την κυπριακή τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

Η συνεργασία της θα επεκταθεί και σε άλλους συνθέτες της εποχής όπως τον Αρμάνδο Τζιοζεφέν. Από τις δυο αυτές συνεργασίες του Λυμπουρίδη και του Τζιοζεφέν βγαίνουν στον αέρα πολλά τηλεοπτικά προγράμματα και ραδιοφωνικές εκπομπές από το 1964 μέχρι σήμερα.

Πολλοί επίσης οι φωνογραφικοί δίσκοι που

έχει στο ενεργητικό της από τις συνεργασίες αυτές. Σαν τραγουδίστρια συμμετέχει και στην πρώτη κυπριακή κινηματογραφική ταινία του Γιώργου Φιλί, το 1967 με τον τίτλο «Αγάπες τζιάι καμοί».

Σε ολόκληρη την Κύπρο έχει πληθώρα συμμετοχών σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, μα και στο εξωτερικό δεν πάει πίσω, έχει πολλές συμμετοχές, μια απ' αυτές είναι και η συμμετοχή της, ύστερα από πρόσκληση, στην μεγάλη λαϊκή συναυλία στο στάδιο Καραϊσκάκη στον Πειραιά, όπου πρόβαλε επάξια την κυπριακή μουσική. Σε αυτή την εκδήλωση καταχειροκροτήθηκε από χιλιάδες κόσμο.

Η τελευταία της δουλειά που της χάρισε μεγάλη επιτυχία ήταν ένας μεγάλος δίσκος του Αχιλλέα Λυμπουρίδη που φέρει το γενικό τίτλο «Αγία Νάπα». Μεταξύ των τραγουδιών του δίσκου περιλαμβάνονται η «Αγία Νάπα» σε στίχους Γιώργου Σεφέρη, «Ύμνος στην μάνα» σε στίχους Ευγενίας Π. Πετρώνδα, νέες δημιουργίες του συνθέτη σε στίχους Δημήτρη Λιπέρη και αλησμόνητες παλιές ρομάντζες του από τη νοσταλγμένη χρυσή εποχή της κυπριακής επιθεώρησης σε στίχους Κώστα Μόντη, όπως το «Πέσμου ποιές ζωγράφισε τα μάτια σου», «Ότι σου μοιάζει τ' αγαπώ», και «Σου τραγουδώ καλή μου».

Αυτή είναι λοιπόν η Καλλιόπη Σπύρου, μια από τις σημαντικότερες, και πιο αξιόλογες καλλιτεχνικές προσωπικότητες της Κύπρου που άνοιξε τα φτερά της για να πετάξει τις δικές της απεριόριστες μουσικές και φωνητικές δυνατότητες στα μεγάλα ύψη που την περιμέναν.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΑΜΙΔΗΣ

Ένας αξιόλογος καλλιτέχνης στο χώρο της ζωγραφικής τέχνης, γεννημένος στην ενορία Χαρδακιώτισσα της Κυθρέας που μπορεί σήμερα να κατέχει δίκαια την δεύτερη θέση παγκύπρια μετά τον Κάσηαλο σαν Ναϊβ ζωγράφος. Σε γενικές και αδρές γραμμές ο αυτοδίδακτος αυτός ζωγράφος ζωγραφίζει με λεπτότητα και καθαρά ζωηρά χρώματα σκηνές της καθημερινής ζωής, επηρεασμένες από το καθάριο τοπίο, την απάσχιση των ανθρώπων, από φυσικές καταστάσεις και εσωτερικούς διασυρμούς. Η ζωντάνια των έργων του, η αληθοφάνεια τους, τα φυσικά τους χρώματα φανερώνουν ένα άνθρωπο με μια ιδιαίτερη ξεχωριστή εσωτερική διάχυση.

Ο Βραχίμης Ζαχαρία, πατέρας του Κώστα, πέθανε όταν ο Κώστας ήταν νήπιο μόλις μερικών μηνών, έτσι ο μικρός τότε Κώστας αναγκάστηκε να βγεί από πολύ νωρίς στην βιοπάλη λόγω της μεγάλης φτώχειας που υπήρχε την εποχή εκείνη. Εξάλλου το γεγονός ότι ο Κώστας ήταν μέλος μιας πολυμελούς οικογένειας (είχε ακόμη τέσσερα αδέρφια) τον ανάγκασε να δουλέψει. Από μικρός λοιπόν μόλις έξι χρόνων πήγε με τον θείο του Προκόπη Χατζήωσφ στα ασβεστοκάμινα. Ο μικρός Κώστας πρόσφερε τις υπηρεσίες του ποτίζοντας τα περβόλια και παίρνοντας μηνύματα στα γύρω χωριά με άλογο για τέσσερα περίπου χρόνια.

Όταν έγινε δέκα χρονών ο Κώστας πηγαίνει στην Αίγυπτο όπου δούλεψε σαν υπρέτης. Μετά από λίγα χρόνια τον βρίσκουμε στην Κρήτη, αρραβωνιασμένο με μια κρητικοπούλα, που τελικά ο αρραβώνας αυτός δεν κράτησε για πολύ και διελύθηκε.

Πήρε μέρος σαν εθελοντής στους Βαλκανικούς πολέμους, τιμήθηκε μάλιστα με δυο παράσημα από τα οποία το ένα αργότερα το δώρισε στην Παναγία της Τήνου. Όταν ο πόλεμος τελείωσε ο Αβρααμίδης πηγαίνει στην Αμερική όπου τον βρίσκουμε να εργάζεται σαν μάγειρας σε διάφορα εστιατόρια, μάλιστα σε λίγο καιρό απέκτησε και δικό του. Πολυάσχολος και δραστήριος ο Κώστας φύση δυνατός χαρακτήρας και ανήσυχος γίνεται μέλος πολλών οργανώσεων όπως αυτή της ΑΧΕΠΑ.

Εδώ στην Αμερική άρχισε να ασχολείται με την ζωγραφική τέχνη όχι σε μεγάλο βαθμό γιατί τον βλέπουμε να ρίχνει περισσότερο βάρος σε μια άλλη αξιόλογη τέχνη τη φωτογραφική.

Όμως το 1964 η αγάπη του προς τον τόπο του τον φέρνει πίσω στο χωριό του, όπου εγκαταστάθηκε οριστικά πια.

Εδώ επηρεασμένος, όπως είπαμε πιο μπροστά, από την απλότητα του κόσμου, τα ήθη και έθιμα, το καθάριο τοπίο και το ήσυχο περιβάλλον της Κύπρου αρχίζει να ζωγραφίζει πάντα ως Ναϊβ.

Ενώσω ζούσε έκανε πολλές εκθέσεις ατομικές και ομαδικές, μερικές από τις οποίες ήταν αυτές που έδωσε στο Ξενοδοχείο Κατσελή στην Κερύνεια και στην Διεθνή Έκθεση Κύπρου. Όσα από τα έργα του διεσώθηκαν στην ελεύθερη περιοχή της Κύπρου έχουν εκτεθεί

σε πολλές εκθέσεις αυτοδίδακτων ζωγράφων. Μερικοί πίνακες του είναι: «Το κασάνισμα του καφέ», «Ο Πενταδάκτυλος», «Λαϊκή αρχιτεκτονική της Κυπρίας» «Τα πρόβατα» και άλλα πολλά.

Αξίζει να το αναφέρουμε πως ασχολήθηκε λίγο με την γλυπτική.

Πέθανε στην Κυθρέα την 21ην Μαΐου του 1973 μέρα της ονομαστικής του γιορτής σε ηλικία 76 χρόνων.

ΧΡΥΣΤΑΛΛΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η Χρυστάλλα Δημητρίου είναι ακόμη ένας καλλιτέχνης-ζωγράφος που γεννήθηκε στην Κυθρέα. Θα σταθούμε ιδιαίτερα στην Χρυστάλλα γιατί είναι σήμερα αυτή μαζί με τον Γιάγκο Κωνσταντίδη, που μας αντιπροσωπεύουν στο χώρο της ζωγραφικής εργασίας σε πολλές εκθέσεις που γίνονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Οι ομορφιές του χωριού της, το καθαίο τοπίο, τα κρυστάλλινα νερά, η τροπική θλάση και γενικά οι ομορφιές της φύσης δίνουν την αφορμή να ξεδιπλωθεί το ταλέντο της αυτοδίδακτης αυτής ζωγράφου.

Από πολύ μικρή, μόλις πέντε χρόνων άρχισε να ξεδιπλώνεται «το καλλιτεχνικό της δαιμόνιο» και να αυτοσχεδιάζει με χίλιους δυο τρόπους. Μόνη της αυτοσχεδιάζοντας άρχισε με τον γύψο, τον έκανε χυλό και τον έχυνε σε διάφορα παλιά δοχεία, σχηματίζοντας μετά η ίδια διάφορες καταστάσεις πάνω στον χυλό.

Με την φοίτηση της στο Δημοτικό σχολείο του χωριού μαθαίνει σιγά-σιγά να χρησιμοποιεί το μολύβι. Θέλοντας να χρησιμοποιήσει χρώμα, παίρνει τον ζωμό από τις παπαρούνες και από φύλλα δένδρων.

Αργότερα θέλοντας να πάρει μια ανώτερη μόρφωση έρχεται στην Λευκωσία όπου την βρίσκουμε να φοιτά στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Στην Γυμνασιακή της ζωή δεν βρήκε το χρόνο να ασχοληθεί και πολύ με την ζωγραφική παρόλο που στα τεχνικά μαθήματα έπαιρνε πάντοτε άριστα.

Πριν ακόμα καλά-καλά τελειώσει το Γυμνάσιο γνωρίζεται και παντρεύεται με τον γιατρό Δημήτριον Δημητρίου και εγκαθίστανται μόνιμα στην Λευκωσία.

Το 1956 αρχίζει ξανά να ζωγραφίζει. Άρχισε με τόσο πάθος που σε λίγο χρονικό διάστημα είχε φτιάξει είκοσι πέντε έργα από ελαιογραφία στο σέλοτεξ. Η ίδια θέλει να παρουσιάσει το έργο της, ο σύζυγος της όμως παρόλο που πίστευε το ταλέντο της δεν ήθελε η γυναίκα του να εκθέσει τα έργα της. Όμως η ίδια κρυφά από τον σύζυγο της απευθύνεται στο Υπουργείο Παιδείας που της υπόσχεται να την βοηθήσει.

Όταν είδε τα έργα της ο Θεόδωτος Κάνθος, ο οποίος ορίστηκε από το Υπουργείο για να δει και να κρίνει τους πίνακες της Χρυστάλλας, τόσο πολύ ενθουσιάστηκε από την ζωγραφική της που της είχε εκθέσει τέσσερα έργα στην Τεχνική Σχολή όπου έγινε μια ομαδική έκθεση διακεκριμένων καλλιτεχνών, γεγονός που δείχνει πόσο αξιζαν οι πίνακες της αφού οι άλλοι ζωγράφοι παρουσιάστηκαν με δυο μόνο έργα τους. Από αυτή την έκθεση πωλήθηκαν έργα της Χρυστάλλας στην Μορφωτική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και σε πολλούς άλλους.

Η Χρυστάλλα Δημητρίου αν και αυτοδίδακτος ζωγράφος άρχισε σιγά-σιγά να ξεφεύγει από την Λαϊκή ζωγραφική (που όμως παραμένει η κύρια έμπνευση της το λαϊκό στοιχείο του χωριού της), να χρησιμοποιεί την φαντασία της, τον εσωτερικό της κόσμο σε ονειρική η διακοσμητική τεχνοτροπία. Η χαρακτηριστική, η ζωγραφική στο ύφασμα, η ελαιογραφία είναι για τον καλλιτέχνη νέοι τρόποι δουλειάς. Το άψυχο εμψυχώνεται, του δίνεται ζωή και έκφραση. Πίνακες με ζεστά και ζωηρά χρώματα γεμάτοι φρεσκάδα και ποίηση, με λεπτές γραμμές και λεπτομέρεια.

Εξέθεσε σε ομαδικές εκθέσεις:

1971: έκθεση Φεστιβάλ Carlsberg

1971: Παγκύπρια καλλιτεχνική έκθεση 1971

1972: Παγκύπρια καλλιτεχνική έκθεση 1973

1972: Παγκύπρια έκθεση λαϊκών αυτοδίδακτων ζωγράφων

1973: Διεθνής Τριεννάλε Μπρατισλάβας έκθεση λαϊκών ζωγράφων

1974: 12η Πανελλήνια Καλλιτεχνική έκθεση

1975: Βιεννάλε Βαρκελώνης με θέματα σχετιζόμενα με τα σπόρτς

1975: Πανελλήνια καλλιτεχνική έκθεση

1975: Παγκύπρια έκθεση εικαστικών τεχνών περιοδικού «Κυπριακός Λόγος»

1976: Παγκύπρια έκθεση Τέχνης Φεστιβάλ Λευκωσίας

Ατομικές:

1978: Έκθεσις στην Γκαλερί «Κλόρια»

1980: Έκθεσις στην Π.Ο.Ο.Α.

1981: Έκθεσις στην Π.Ο.Ο.Α.

1982: Έκθεσις στην οικία της.

Έχει διακριθεί:

1971: Α΄ βραβείο εκθέσεως Φεστιβάλ Carlsberg στην Διακοσμητική και δίπλωμα τιμής

1977: Βραβείο Συλλόγου Ελλήνων Λογοτεχνών: Ανάγλυφος περγαμινή «Τιμής ένεκεν» για την ουσιαστική συμβολή της βραβευμένης στην ανύψωση και καλλιέργεια του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού. Με το βραβείο αυτό τιμήθηκαν Ακαδημαϊκοί, μεγάλοι ποιητές και καλλιτέχνες, εκπρόσωποι των γραμμάτων και των τεχνών. Το βραβείο είναι το δεύτερο που απονέμεται σε κύπριον. Ο πρώτος που τιμήθη είναι ο ποιητής Νίκος Κρανιδιώτης, πρώην πρόεδρος της Κύπρου στην Αθήνα.

Για το έργο της Χρυστάλλας μίλησαν με τα κολακευτικότερα λόγια τεχνοκρίτες και άνθρωποι των καλών τεχνών και των γραμμάτων, όπως ο Θεόδωρος Κάνθος, ο Α. Χρυσόχορς, η Ελένη Νικήτα (Μορφωτική Λειτουργός) ο Χρύσανθος Χρίστου, ο Πέτρος Στυλιανού και άλλοι πολλοί, που έτυχε να διαβάσουμε κριτικές που έκαναν για την ζωγραφική της. Όμως το έργο της Δημητρίου μιλά από μόνο του. Αν κάποιος αποφασίσει να δει τους ζωγραφικούς πίνακες της (η οικία της έχει γίνει μόνιμη λερύ) θα μεταφερθεί σε αγαπημένους τόπους και ανθρώπους, θα ταξιδεύει η φαντασία του σε μέρη γνωστά και άγνωστα, θα μαγευτεί από την λεπτότητα των έργων της που αν τα μελετήσει θα μεταφερθεί στον εσωτερικό της κόσμο.

Πολλά έργα της καλλιτέχνιδος βρίσκονται σε πολλές χώρες του κόσμου όπως την Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία και στην Κύπρο.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ - ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ο καλλιτέχνης αυτός γεννήθηκε το 1908 στην Κυθρέα. Κατάγεται από μια γεωργική και πολυμελή οικογένεια. Είναι το ένατο παιδί από τα δεκαέξι που έκαναν οι γονείς τους, ο Στυλής Χ΄΄ Κωνσταντή Κούτσουρου και η Ελενίτσα Χ΄΄ Σαβουρή Πελεκάνου.

Τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο του Αγίου Ανδρονίκου και αποφάσισε να φοιτήσει και

στο Γυμνάσιο. Έρχεται λοιπόν στην Λευκωσία όπου τον βλέπουμε να φοιτά στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Ο Γιάγκος στα τεχνικά μαθήματα σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου είχε άριστα. Με την ζωγραφική τέχνη καταπίσθηκε από την δεύτερη τάξη του Γυμνασίου. Μετά την τετάρτη τάξη του Γυμνασίου εγγράφεται στο Παγκύπριο Διδασκαλείο και ύστερα από τριετή φοίτηση αποκτά το Πτυχίο δασκάλου. Ακολούθως εγγράφεται στη λίστα των αδιορίστων δασκάλων και μέχρις ότου διοριστεί εργάζεται για τρεις μήνες στο δασοναείο. Παρακολουθεί στη συνέχεια γεωργικά μαθήματα στο σχέδιο Μετεκπαίδευσης δασκάλων για ένα χρόνο οπότε διορίζεται μόνιμα δάσκαλος. Έχει διδάξει σε πολλά Δημοτικά της Κύπρου, πρώτα στην Τύμπου, ακολούθως στο Ακρωτήρι Λεμεσού, μετά στην Κυθρέα και καταλήγει στη Αραδίππου, όπου έμεινε εδώ μέχρι την αφυπηρέτησή του. Στην Αραδίππου παντρεύτηκε την Ελένη Αντώνη και απέχτησε τρία παιδιά, δυο κόρες και ένα υιόν, την Δανάη (γραμματικός), την Μαρία (δασκάλα) και τον Αντώνη (δάσκαλο).

Ο Κωνσταντινίδης ζωγραφίζει με λαϊκά φωτεινά χρώματα, επηρεασμένος και αυτός από το λαϊκό στοιχείο του χωριού του, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου του. Είναι και αυτός αυτοδίδακτος και συνήθως ζωγραφίζει σε φυσικούς χώρους βλέποντας το αντικείμενο του, πολλές φορές ζωγραφίζει και από μνήμης στο στούτιο του.

Έξω μεταφέρει τα σύνεργα του για να ζωγραφίζει ολόκληρες συνοικίες, τοποθεσίες και συγκεκριμένες οικίες. Πολλά τα παραδείγματα: Η «Λευκωσία εντός των τειχών» που την ζωγράφισε από το ύψωμα της Αγίας Παρασκευής (δίπλα στο σημερινό Χίλτον), «Ο Άρωνας της Αθαλάσσας», πολλά σπίτια Κυθρεωτών όπως αυτό της Ιουλίας Γιαννάκη που το ζωγράφισε από τον Άγιο Γεώργιο των Μάντηδων κ.α. Αυτό αποδεικνύει πως ο Γιάγκος στην ζωγραφική του καταπιάνεται και με την λαϊκή αρχιτεκτονική.

Μέσα στο στούτιο του έχει φτιάξει πολλούς πίνακες από μνήμης, τοποθεσίες και οικίες της Κυθρέας όπως το «Γεφύρι της Καμάρας» και το «Σπίτι του Σάββα Στυλιανού», επίσης πολλές εκκλησίες της Κυθρέας όπως της Αγίας Μαρίας και του Αγίου Ανδρονίκου.

Η ζωγραφική του Κωνσταντινίδη είναι καθαρά λαϊκή, με θέματα της καθημερινής ζωής. Η